

Remissvar om Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdrag om EU-förordning om minimikrav för återanvändning av vatten

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen har inga synpunkter på utredningens förslag till författningsändringar och åtgärder för genomförandet av EU-förordningen, vilka endast berör Naturvårdsverkets ansvarsområde. När det gäller analysen av kompletterande nationella kvalitetskrav och behovet av att föreslå sådana kvalitetskrav vill vi emellertid lyfta fram följande synpunkter:

- Kemikalieinspektionen instämmer i utredningens bedömning om att det finns risker med spridning av renat avloppsvatten på jordbruksmark, till exempel avseende metaller och möjlig grundvattenpåverkan.
- Kemikalieinspektionen vill särskilt lyfta fram att resultaten visar att bevattning med renat avloppsvatten riskerar att resultera i ett förhöjt tillskott av PFAS till odlingsmarken och kontaminering av grundvatten och att sådana risker därmed bör finnas även för andra likartade organiska ämnen.
- Trots de risker som framkommit så instämmer Kemikalieinspektionen i utredningens slutsats att inga ytterligare nationellt gällande kvalitetskrav föreslås i nuläget. Samtidigt vill vi understryka vikten av att bevaka det planerade arbetet med utveckling av EU-förordningens krav, genom bestämmelser i delegerade akter, kommande EU-vägledning och närliggande direktiv och sedan på nytt överväga behovet av kompletterande nationella kvalitetskrav för återanvändning av renat avloppsvatten.

Kemikalieinspektionens remissvar inriktas på de delar som utgör grunden för utredningens analys av om kompletterande nationella kvalitetskrav behövs när det gäller organiska kemiska ämnen och metaller samt bedömningen av om sådana kvalitetskrav behöver föreslås. Kemikalieinspektionen har inga synpunkter på utredningens förslag till författningsändringar och åtgärder för genomförandet av EU-förordningen, vilka endast berör Naturvårdsverkets ansvarsområde.

Synpunkter

Avsnitt 6. Analys av behov av ytterligare kvalitetskrav

Kemikalieinspektionen vill som utgångspunkt understryka att avloppsvatten från tätbebyggelse innehåller ett stort antal kända och okända, mer eller mindre hälso- och miljöfarliga kemiska ämnen, både metaller och organiska ämnen. Eftersom de flesta reningsverk framför allt är konstruerade för att ta hand om organiskt material och näringsämnen är det många kemiska ämnen som inte renas bort. Som utredningen också konstaterar kommer föroreningar som annars hade släppts till vattenmiljön via avloppsverkens utsläppspunkt att i stället spridas på jordbruksmark. Detta medför nya potentiella risker, såsom:

- Förorening av grundvatten, vilket kan påverka kvaliteten på dricksvatten.
- Förorening av jordbruksmarken och eventuell ackumulering, vilket långsiktigt kan påverka markökologin och markanvändningen.
- Att vissa farliga ämnen kan tas upp av grödor och direkt exponera människor och djur. Även indirekt exponering kan öka genom förhöjda halter i kött, mjölk och ägg om grödorna används som foder.
- Vissa farliga ämnen kan tas upp i marklevande organismer, anrikas i näringskedjan och därmed framför allt påverka djur på högre trofnivåer i den terrestra näringsväven.
- Mikrobiell kontaminering av odlade grödor, vilket kan innebära risker för människor och produktionsdjur beroende av användning av den odlade grödan.

Kemikalieinspektionen vill också uppmärksamma att, som framgår av utredningens avsnitt 6.5.2, så kan antibiotika förekomma i renat avloppsvatten i halter som potentiellt kan orsaka resistens hos bakteriestammar i bevattningssystemet, samt att det finns risk för spridning av både antibiotika och antibiotikaresistens till grundvatten.

Kemikalieinspektionen anser att de jämförelser av bevattning med renat avloppsvatten med annan tillförsel av vatten (grundvatten, ytvatten och nederbörd) och tillförsel genom slamgödsling som görs i utredningen i bilaga 2 och som sammanfattas i avsnitt 6.2 är relevanta. Dels för att analysera om bevattning med renat avloppsvatten kan medföra en ökad tillförsel av kemiska ämnen till jordbruksmarken, dels för att bedöma betydelsen av de tillförda mängderna av kemiska ämnen.

När det gäller metaller vill kemikalieinspektionen lyfta fram att jämförelserna visar på generellt högre halter för koppar, nickel och zink i renat avloppsvatten än i de alternativa bevattningskällorna yt- och grundvatten. Vid jämförelser mot tillåten tillförsel vid slamgödsling sticker framför allt nickel ut som potentiellt problematiskt.

Kemikalieinspektionen instämmer i utredningens bedömning att det finns risker med spridning av renat avloppsvatten på jordbruksmark som kan anses särskilt motiverade att beakta utifrån en svensk kontext, till exempel avseende metaller och möjlig grundvattenpåverkan.

När det gäller organiska ämnen kan avloppsvatten innehålla tusentals olika organiska ämnen som används idag eller har använts historiskt men fortsätter att spridas via samhället, såsom industrikemikalier, hushållskemikalier, kosmetikaämnen, biocider, läkemedel. På den grunden konstaterar Naturvårdsverket att det inte är möjligt att inom uppdraget göra en sammanställning för alla organiska ämnen som potentiellt kan utgöra en risk. I stället görs en fördjupning avseende per- och polyfluorerade ämnen (PFAS) som en exemplifierande ämnesgrupp

Kemikalieinspektionen håller med om detta och ställer sig positiv till att använda PFAS som en exemplifierande ämnesgrupp för att ge en uppfattning om vilka risker organiska ämnen potentiellt kan utgöra vid bevattning med renat avloppsvatten.

Kemikalieinspektionen vill särskilt lyfta fram att resultaten visar att bevattning med renat avloppsvatten riskerar att resultera i ett förhöjt tillskott av PFAS till odlingsmarken och kontaminering av grundvatten och att sådana risker därmed bör finnas även för andra likartade organiska ämnen.

Kemikalieinspektionen vill också peka på att eventuella risker med kombinationseffekter av den samlade exponeringen för de kemikalier som finns i det renade avloppsvattnet inte diskuterats i bedömningarna som görs i utredningen och inte heller nämns i förordningen.

Trots de risker som framkommit och de osäkerheter som finns om vilka ämnen som vattnet innehåller så instämmer Kemikalieinspektionen i utredningens slutsats att inga ytterligare nationellt gällande kvalitetskrav föreslås i nuläget. Samtidigt vill Kemikalieinspektionen **understryka vikten av att bevaka utvecklingen och sedan på nytt överväga behovet av kompletterande nationella kvalitetskrav för återanvändning av renat avloppsvatten.**

De viktigaste skälen som framkommit för att avvakta i nuläget trots att striktare krav kan behövas är att:

- det finns anledning att avvakta resultat och slutsatser från det nu planerade arbetet med utveckling av EU-förordningens krav, genom bestämmelser i delegerade akter, kommande EU-vägledning och närliggande direktiv
- det finns begränsade förutsättningar i nuläget att formulera skärpta nationella krav gällande vattenkvalitet, i form av exempelvis gränsvärden.
- antalet anläggningar i Sverige är få och att behovet förväntas förbli lågt den närmaste framtiden

Avsnitt 7. Naturvårdsverkets förslag och bedömningar

Kemikalieinspektionen saknar överväganden i utredningen av eventuella möjligheter att enbart tillåta spridning av renat avloppsvatten från avloppsreningsverk med viss sorts reningsteknik eller ett visst krav på sammantagen reningsteknik för bevattningsvattnet.

När det gäller möjligheten att generellt förbjuda återanvändning av vatten för bevattning inom jordbruket inom vissa geografiska områden gör utredningen bedömningen att i nuläget bör sådana förbud i stället ske från fall till fall som en del

av den föreslagna prövningsprocessen. Kemikalieinspektionen vill dock understryka vikten av att också i denna fråga bevaka utvecklingen av EU-förordningens delegerade akter, kommande vägledning och närliggande direktiv för att sedan på nytt överväga om det kan finnas behov av sådana generella förbud.

I detta ärende har generaldirektör Per Ängquist beslutat. Stefan Gabring har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Erik Gravenfors och Maria Linderoth deltagit.

Per Ängquist

Stefan Gabring

Beslutet är på grund av rådande situation med coronaviruset inte signerat.